

MKBA 'Eropaf Team' Buurten met Uitzicht

Capelle aan den IJssel

Opgesteld door:

LPBL: Merei Lubbe, Aenneli Houkes en Veroni Larsen

Op verzoek van: Gemeente Capelle aan den IJssel

september 2013

Inhoud

1. Inleiding.....	2
1.1. Aanleiding en vraagstelling.....	2
1.2. Aanpak en leeswijzer.....	2
2. De Eropaf-aanpak	4
2.1. Aanleiding en doelstelling.....	4
2.2. Werkwijze Eropaf-teams.....	4
2.3. Effecten in beeld.....	6
3. Effecten in euro's.....	8
3.1. Dossieranalyse.....	8
3.2. Resultaten MKBA	11
3.3. Verdelingseffecten van de aanpak na 2 jaar	14
4. Conclusie en lessen voor de toekomst	16
4.1. Conclusie	16
4.2. Lessen voor de toekomst	16
4.3. Potentie van de Eropaf-aanpak in kosten en baten	17
Bijlage I Doelgroepanalyse.....	20
Bijlage II. Cockpit van het MKBA-model	22
Bijlage III. Toelichting op de methode.....	24

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en vraagstelling

Sinds 2012 kent Gemeente Capelle aan den IJssel Eropaf-teams in de buurten Hoven/Wiekslag en de Hoeken als onderdeel van het wijkactieplan 'Buurten met uitzicht'. Aanleiding daarvoor was het wijkactieplan, waarin bewoners, de gemeente en de maatschappelijke instellingen samen constateerden dat er te veel zorgmijders waren in de buurten de Hoven/Wiekslag en de Hoeken en dat de hulpverlening in sommige gevallen te verkokerd plaats vond.

Het Eropaf-team doet huisbezoeken bij alle huishoudens uit de buurten de Hoven/Wiekslag en de Hoeken. Zij inventariseren de hulpvraag en/of de eigen kracht die aanwezig is. De hulpvraag wordt in traject gezet. Dit kan bij een Eropaf-coach zelf of bij een andere organisatie indien de kennis niet binnen het team beschikbaar is. De trajecten die door de coaches zelf worden opgepakt vormen samen de caseload van het team (deze zijn meegenomen in de analyse voor de MKBA). De eigen kracht van mensen wordt ingezet voor het sociale netwerk en de leefomgeving. De Eropaf-coaches met diverse achtergronden werken vanuit een woning in de wijk. In het derde kwartaal van 2013 komt er een tussenrapportage van 'Buurten met Uitzicht'. Hieraan gekoppeld is een analyse van de maatschappelijke kosten en opbrengsten van het Eropaf-team. Daarom heeft gemeente Capelle aan den IJssel LPBL gevraagd een MKBA (maatschappelijke kosten baten analyse) uit te voeren. Deze analyse geeft een antwoord op de volgende vragen:

- Welke effecten treden op als gevolg van de 'Eropaf'-aanpak?
- Hoe verhouden de extra inspanningen zich tot de (maatschappelijke) baten?
- Wat zijn succes- en verbeterpunten in de aanpak?
- Wie zijn de baathebbers en zijn deze baten te verzilveren?

1.2. Aanpak en leeswijzer

De MKBA is uitgevoerd in twee stappen¹:

1. *Interventie en effecten in beeld.* Dit betreft het voorbereidende werk voor het opstellen van het model. Op basis van toegezonden stukken, een gesprek met de Eropaf-coaches en de projectleider en de EffectenArena is de werkwijze beschreven en afgezet tegen de oude manier van werken. De verwachte effecten van de aanpak voor de betrokken huishoudens, de betrokken instanties, buurtbewoners en andere leden van de maatschappij zijn beschreven (beleidstheorie). Hoofdstuk 2 geeft het resultaat hiervan.
2. *Opstellen MKBA.* In de tweede stap is het MKBA-model opgesteld. De beleidstheorie is daarbij te zien als de 'architectuur' van het model. Om het model te vullen zijn zoveel mogelijk gegevens verzameld over de aanpak (kosten, output in termen van huishoudens, hulptrajecten et cetera). Daarnaast hebben we onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de aanpak: hoeveel invloed heeft de inzet van de Eropaf-coaches (mogelijk) gehad op zaken als re-integratie naar werk, voorkomen

¹ Zie 'Werken aan maatschappelijk rendement – een handreiking voor opdrachtgevers van MKBA's in het sociale domein', opgesteld door LPBL in opdracht van het ministerie van BZK, Den Haag, februari 2011.

escalaties en de vermindering van zorgconsumptie? Daarbij is gebruik gemaakt van de registratiegegevens van het Eropaf-team. Deze analyse is aangevuld met de ervaringen van de Eropaf-coaches en kengetallen uit andere soortgelijke aanpakken in het land. Onderdeel van de MKBA is een doelgroepanalyse. Hiervoor zijn gegevens van het CBS, de buurtmonitor Capelle aan den IJssel, CIZ en SCP gebruikt. De resultaten van de MKBA zijn beschreven in hoofdstuk 3.

De rapportage sluit af met conclusies en een doorkijk naar de toekomst: welke lessen kunnen worden getrokken voor voortzetting van de aanpak (hoofdstuk 4).

2. De Eropaf-aanpak

Dit hoofdstuk beschrijft de situatie in de buurten de Hoven/Wiekslag en de Hoeken, die aanleiding was voor de start van het Eropaf-team (paragraaf 2.1). In paragraaf 2.2 staat de werkwijze van het team beschreven, gevolgd door de verwachte effecten (beleidstheorie, paragraaf 2.3).

2.1. Aanleiding en doelstelling

Het ministerie van VROM heeft gemeente Capelle aan den IJssel gevraagd een subsidie-aanvraag te doen in het kader van 2e tranche Budget 40+ Wijken. Deze subsidie is bedoeld om buurten die wel grote cumulatieve problemen hebben, maar niet behoren tot de 40 krachtwijken, een impuls te geven en zo te helpen om het wonen en leven in de buurt te verbeteren.

In de buurten de Hoven/Wiekslag en de Hoeken concentreerden zich armoede, multiproblematiek en zorgmijding. Hiervoor stelde de gemeente Capelle aan den IJssel samen met de bewoners, de woningbouwcorporatie en maatschappelijke instellingen een wijkactieplan op. De subsidie-aanvraag werd erkend en het vierjarige actieplan (2011-2014) 'Buurten met Uitzicht' was een feit.

In 2012 begon in het kader van het actieplan het Eropaf-team². Een outreachende aanpak in een multidisciplinair team dat een antwoord moet bieden op de probleemcumulatie en verkokering van hulpverlening in de wijken.

2.2. Werkwijze Eropaf-teams

De werkwijze van de Eropaf-teams kenmerkt zich door:

- *Outreachende aanpak (looptijst / aanwezigheid wijk)*. De Eropaf-coaches hebben contact met alle wijkbewoners, bij ieder adres wordt aangebeld en een gesprek gevoerd. Op die manier wordt getracht de problemen, kansen en mogelijkheden van alle huishoudens in een zo vroeg mogelijk stadium boven tafel te krijgen.
- *Presentie in de wijk*. Het Eropaf-team heeft zijn uitvalsbasis in een woning (Wiekslag 608) en de Eropaf-coaches zijn veel en vaak zichtbaar op straat aanwezig. Zij zijn dus makkelijk aanspreekbaar voor bewoners en ze vangen signalen uit de wijk snel op.
- *Leniging acute nood*. De coaches hebben in eerste instantie een praktische insteek. Met een lege maag luisteren mensen niet naar opvoed- of sollicitatietips. Zij zorgen er dus eerst voor dat de basis op orde is.
- *Thuis over de vloer, coaches doen zelf hulpverlening, ook bij multiproblematiek*. De coaches nemen zelf ook praktische hulpverlening ter hand en verwijzen na de intake niet automatisch door naar andere professionals.
- *Brede aanpak van hele systeem*. De Eropaf-coaches weten door hun vertrouwensrelatie met de cliënt (achterliggende) hulpvragen boven tafel te krijgen. Daarnaast kijken de Eropaf-coaches naar het hele huishouden waardoor de problemen van de afzonderlijke leden van het gezin ook in samenhang kunnen worden aangepakt.
- *Werving van vrijwilligers en gericht op organiseren Eigen kracht*. Het eropaf-team vraagt mensen of zij het leuk vinden zich als vrijwilliger in te zetten in de wijk. Zowel bij het werven van vrijwilligers,

² 2011 was een aanloop jaar, waarin het Eropaf-team gestart is met trainingen ed.

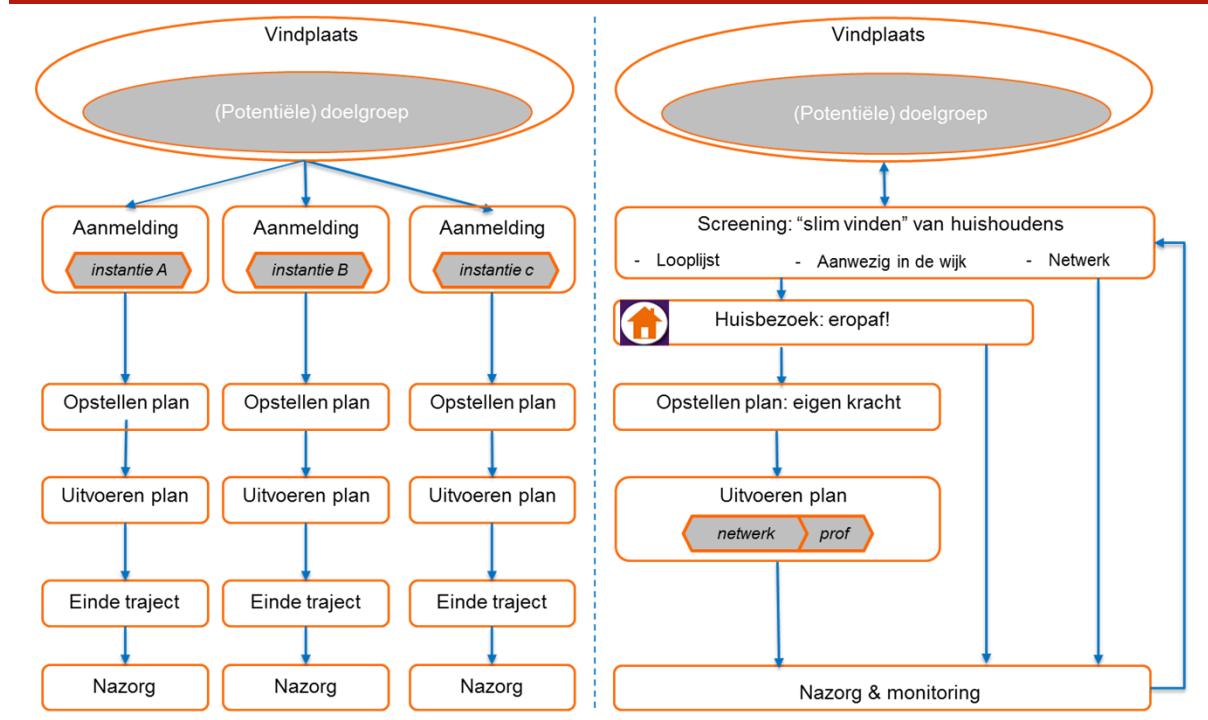
als in het samen optrekken van het oplossen van problemen probeert het Eropaf-team de eigen kracht van bewoners te gebruiken en te stimuleren.

In de MKBA zetten wij deze nieuwe werkwijze af tegen de 'oude' manier van werken, waarbij er een verkokerde hulpverlening was:

- veel verschillende loketten, waar burgers zelf hun weg naar toe moeten vinden;
- de klant, die de weg heeft gevonden, krijgt een specifiek productaanbod, indien hij of zij aan de juiste voorwaarden voldoet;
- er wordt een plan opgesteld, een traject uitgevoerd en na verloop van tijd afgerond.

In onderstaande figuur zijn de oude en de nieuwe werkwijze schematisch tegen elkaar afgezet.

Figuur 2.1: modelmatige weergave van oude (nul-) en nieuwe werkwijze (projectalternatief)

Bij het lezen van bovenstaand schema dient opgemerkt te worden dat het verschil hier scherper is neergezet dan het in werkelijkheid is. Er wordt immers in toenemende mate door hulpverleners gewerkt met casusregie en integrale teams. Relevant in dit verband is dat het welzijnswerk in Capelle aan den IJssel zich inmiddels heeft georganiseerd in sociale wijkteams. Op dit moment is de samenwerking tussen het Eropaf-team en de sociale teams niet structureel georganiseerd. Evenmin lijkt er sprake te zijn van een overlappende caseload. In hoofdstuk 4 (conclusie en lessen voor de toekomst) gaan wij hier nader op in.

De huishoudens in de aanpak

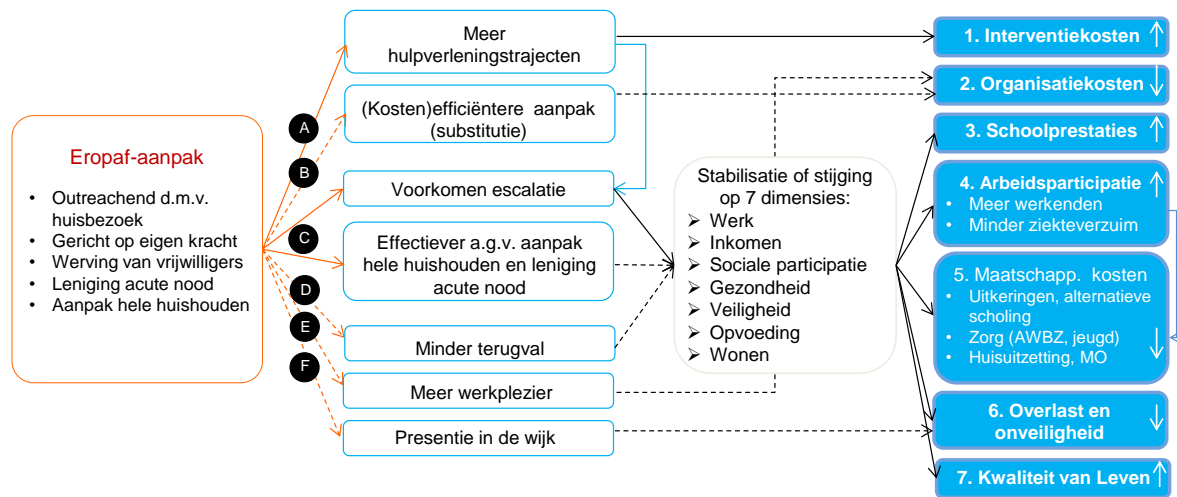
De aanpak richt zich op alle huishoudens in de wijk. De expliciete doelstelling bij de start was om bij ieder huishouden aan te bellen, om zodoende ook in contact te komen met zorgmijders. Daarnaast proberen de Eropaf-coaches om burgers (kwetsbaar en niet-kwetsbaar) te mobiliseren, zodat zij zich in kunnen zetten voor hun burens of voor de buurt.

2.3. Effecten in beeld

De nieuwe werkwijze leidt tot een aantal bedoelde en onbedoelde effecten ten opzichte van de oude situatie. Deze zijn onderzocht in een Arena-bijeenkomst en samengevat in onderstaande figuur. We noemen dit de beleidstheorie. Links in de figuur staat de nieuwe werkwijze, rechts staan de maatschappelijke effecten hiervan.

Figuur 2.3. Effecten van Eropaf in beeld

De werkwijze van de Eropaf-aanpak heeft op hoofdlijnen zes directe effecten (A tot en met F). Kort samengevat:

- A. Door de *outreachinge* aanpak (letterlijk eropaf!) wordt de zorg- en hulpverlening eerder ingezet en is het bereik groter. Hierdoor zijn er naar verwachting minder escalaties, maar de interventiekosten nemen ook toe.
- B. De Eropaf-methode is gericht op eigen kracht van mensen. Hierdoor lossen mensen zelf meer op, waardoor hun zelfrespect en kwaliteit van leven stijgt en de organisatiekosten minder kunnen worden. Daarbij werven de Eropaf-coaches ook actief vrijwilligers voor de wijk. Hierdoor verbetert de sociale cohesie in de wijk en vermindert de eenzaamheid. Dit kan mogelijk (op termijn) ook leiden tot meer substitutie van professionele hulp en dus minder organisatiekosten.
- C. De Eropaf-coaches lenigen acute nood, zij stabiliseren het huishouden en zorgen bijvoorbeeld ook dat de administratie op orde is. Hierdoor doen zij voorwerk voor andere hulpverlening, die daardoor effectiever kan werken. Daarnaast zijn de Eropaf-coaches vaker thuis over de vloer en kunnen zij waardevolle signalen geven aan de andere hulpverlening, waardoor deze ook weer effectiever kan werken. Zowel door het vaker over de vloer komen, als door de aanpak van het hele huishouden op een integrale manier, kan in een deel van de gevallen de Eropaf-coach effectiever zijn dan losse hulpverlening.
- D. Er is mogelijk minder terugval na het doorlopen van het traject.
- E. Verder geven de Eropaf-coaches aan dat zij meer plezier hebben in hun werk.
- F. Tot slot leidt de aanwezigheid van het team in de wijk mogelijk tot minder overlast en onveiligheid door de smeeroelfunctie (bewoners met elkaar in contact brengen en conflicten oplossen).

Hieronder worden de effecten nader toegelicht:

Organisatorische effecten (A, B en E)

De aanpak kenmerkt zich doordat bij alle huishoudens wordt aangebeld. De huisbezoeken die volgen zijn tijdsintensief en doordat meer huishoudens bereikt worden, volgen er in veel gevallen ook meer interventies. Daartegenover staat dat het de bedoeling is dat een aanzienlijk deel van de interventies door de Eropaf-coaches, vrijwilligers en/of (het netwerk van) het huishouden zélf wordt uitgevoerd (in de caseload) in plaats van door het inzetten van (extra) professionele hulp (de hulpverlenende instanties worden in een later stadium of helemaal niet ingeschakeld). In dat geval leidt dit tot een kostenbesparing bij de reguliere spelers in het veld van onder meer welzijn, jeugdzorg, opbouwwerk et cetera (efficiëncywinst). Andere hulpverlenende instanties kunnen effectiever hun werk doen, omdat de Eropaf-coach voorwerk doet en veel vaker thuiskomt bij mensen. Een Eropaf-coach kan wekelijks langsgaan als dat nodig is, terwijl bijvoorbeeld maatschappelijk werk maar eens per maand thuis langs kan komen en sommige andere instanties hebben helemaal geen tijd beschikbaar om thuis langs te gaan.

Maatschappelijke effecten (C, D en ook E)

De nieuwe aanpak leidt in potentie tot effectievere hulpverlening, omdat het huishouden en de problematiek in samenhang worden benaderd. Ingrijpen gebeurt daarnaast in veel gevallen vroegtijdig waardoor wordt voorkomen dat problemen (verder) escaleren. Ook gaat door de Eropaf-coach bij de doelgroep de bekendheid met voorzieningen omhoog, waardoor zij deze eerder weten te vinden als het nodig is (denk aan het buurthuis en de doe-mee-regeling). Meer huishoudens weten hierdoor stabilisatie of sociale stijging te bereiken. De verbeterde positie van de huishoudens leidt tot vermeden maatschappelijke kosten. Denk daarbij aan minder schulden, minder huisuitzettingen, lagere huurachterstanden en minder deurwaarderskosten, minder dure (tweedelijns)zorg en kosten voor politie en justitie door minder incidenten en criminaliteit. Daarnaast zijn er immateriële baten zoals minder overlast en onveiligheid en meer kwaliteit van leven.

Doordat er meer vrijwilligers worden geworven stijgt de sociale cohesie in de wijk en vermindert de eenzaamheid.

3. Effecten in euro's

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de indicatieve MKBA. We zetten de (extra) kosten van de werkwijze van de aanpak af tegen de totale maatschappelijke baten. Deze worden net als de kosten uitgedrukt in euro's. Dit geldt ook voor zaken die niet direct een prijskaartje hebben, zoals kwaliteit van leven of je veilig voelen. In het algemeen geldt dat de (maatschappelijke) baten te bepalen zijn door "*hoeveelheid x prijs*", bijvoorbeeld "2 mensen uitgestroomd uit de uitkering" x "prijs van een uitkering". Het MKBA-model is dan ook gebaseerd op twee soorten input:

- gegevens over de effectiviteit van de aanpak (*hoeveelheid*);
- informatie over de waarde (*prijs*).

Omdat de 'Eropaf'-aanpak nu ruim een jaar draait zijn de eerste resultaten ervan in beeld gebracht en gebruikt om de effectiviteit te bepalen. Ook voor de kosten is informatie beschikbaar. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van literatuuronderzoek, (kosten)kengetallen en ervaringen elders.

Dit hoofdstuk start met de belangrijkste bevindingen uit de dossieranalyse (3.1). Daarna volgt de presentatie van de kosten en de baten van één jaar Eropaf (3.2) en een toelichting daarop. Het hoofdstuk eindigt met de verdeling van de kosten en baten naar de verschillende partijen (3.3).

3.1. Dossieranalyse

In het zogenoemde 'bewonersbestand' registeren de Eropaf-coaches informatie over de huishoudens die zijn aangemeld bij het team. Dit zijn dus huishoudens waar niet alleen een oriënterend huisbezoek is afgelegd, maar die ook een vorm van begeleiding of interventie krijgen van een Eropaf-coach. Met andere woorden: in het bewonersbestand staan de huishoudens die deel uitmaken van de caseload van het team. Uit dit bestand wordt duidelijk wat de kenmerken zijn van deze huishoudens, met welke problemen zij te maken hebben en welke interventies de Eropaf-coaches inzetten. Verder is bekend wat de score van het huishouden is op de *zelfredzaamheidsmatrix*, bij aanmelding en na verloop van 6 maanden. Op basis hiervan zijn dus ook uitspraken te doen over de *effectiviteit* van de aanpak. LPBL heeft een analyse gemaakt van het bestand - de belangrijkste bevindingen volgen hieronder.

Typering huishoudens in de aanpak

In de periode sinds de start van het team per 1 februari 2012 tot 1 juni 2013 zijn 195 huishoudens opgenomen in de aanpak³, waarvan circa 75 in de eerste helft van 2013. De gemiddelde doorlooptijd bedraagt ongeveer 6 maanden. De jaarlijkse caseload van het team komt daarmee op 150 huishoudens die een vorm van begeleiding krijgen. Bijna de helft hiervan zijn gezinnen met kinderen, waarvan het grootste deel alleenstaande ouders.

³ We maken daarbij onderscheid in caseload en vindstrategie. Voor het vinden van de huishoudens zijn circa 700 adressen bezocht en bijna 500 huishoudens bereikt. Bron: collegebrief resultaten Eropaf-team.

Tabel 3.1. Samenstelling huishoudens in de aanpak

	Gezinnen	Ouderen (65+)	Overige hh
Aandeel in caseload	46%	10%	44%
w.v. alleenstaand	80%	65%	80%
w.v. paar / samenwonend	20%	35%	20%
Gemiddeld aantal kinderen ⁴	1,8		

Bron: bewonersbestand Eropaf, gemiddeld aantal kinderen is landelijk kengetal

In tabel 3.2 is zichtbaar gemaakt welk deel van de huishoudens in de aanpak te maken heeft met multiproblematiek en/of schulden en in hoeverre er sprake is van weinig tot geen zelfredzaamheid. Ongeveer 50 procent van de huishoudens heeft te maken met meervoudige problemen. En 60 procent van de huishoudens is *nieuw* gevonden, dat wil zeggen dat zij bij aanmelding géén actieve professionele hulpverlening hebben. Dit wil overigens niet zeggen dat dit allemaal zorgmijders zijn.

Tabel 3.2. Typering problemen

	Gezinnen	Ouderen (65+)	Overige hh
Geen probleem of enkelvoudig	20%	100%	70%
Meervoudig, zelfredzaam	65%	0%	20%
Meervoudig, niet zelfredzaam	15%	0%	10%
waarvan met schulden	90%	0%	100%
waarvan zonder werk	80%	0%	80%

Bron: bewonersbestand Eropaf

Uit de doelgroepanalyse blijkt dat het aandeel niet zelfredzame huishoudens in de Eropaf-wijken ongeveer 17 procent is zie bijlage 1. Het lijkt erop dat de caseload van het team een doorsnede is van de huishoudens in de wijk.

Interventies⁵

De volgende tabel geeft inzicht in de interventies die de Eropaf-coaches plegen, bij zowel nieuw gevonden als bestaande huishoudens. Links staat het gemiddeld aantal trajecten per huishouden dat bij aanmelding actief is. Daarnaast staat het aantal *nieuwe* (professionele) trajecten dat wordt ingezet en het aantal trajecten dat wordt geschrapt (bijvoorbeeld doordat de teamleden dit zelf gaan doen of door inzet van het eigen netwerk).

Tabel 3.3: Interventies

	Aantal bij start	Erbij	Eraf	Aantal ná interventie
Gemiddeld per huishouden	1,1	0,9	0,2	1,8

Bron: bewonersbestand Eropaf

Uit de registratie blijkt dat een huishouden in de aanpak bij aanmelding gemiddeld gebruik maakt van 1,1 voorzieningen in het sociaal domein. De meest voorkomende zijn schuldhelpverlening, re-integratie/participatie, GGZ en WMO-voorzieningen. De Eropaf-coaches voegen hier gemiddeld 0,9 traject per huishouden aan toe - het grootste deel daarvan betreft schuldhelpverlening en re-integratie/participatie. Tegelijkertijd komen er trajecten te vervallen - gemiddeld 0,2 per huishouden - voornamelijk schuldhelpverlening en GGZ. Het netto-effect is dat het gemiddeld aantal trajecten per huishouden in de caseload

⁴ De Eropaf-coaches geven aan dat het aantal geregistreerde kinderen (gem 1,4 per huishouden) waarschijnlijk een onderschatting is. Daarom is hier het landelijk gemiddelde aangehouden.

⁵ De gezinscoaches hebben op verzoek van LPBL per dossier aangegeven hoeveel trajecten zijn toegevoegd of geschrapt. Dit is voor 74 dossiers bekend. De resultaten van deze 74 dossiers zijn geëxtrapoleerd naar het totaal.

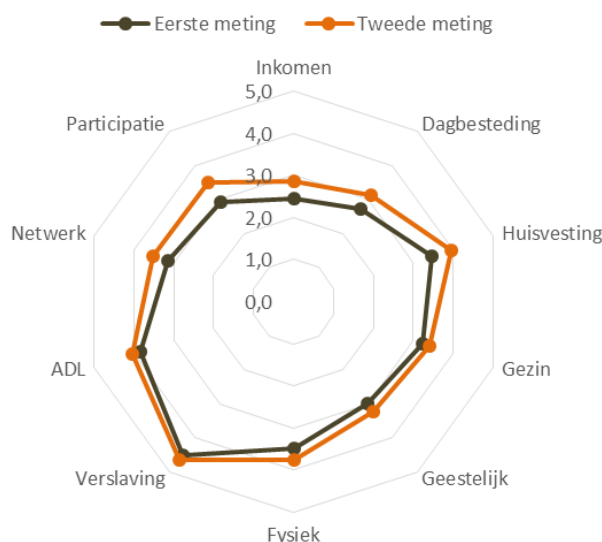
stijgt met 0,7. Op een caseload van 150 huishoudens per jaar betekent dat jaarlijks 105 *extra* trajecten. Dit zijn trajecten die zonder het Eropaf-team *niet* hadden plaatsgevonden.

Effectiviteit⁶

Het Eropaf-team gebruikt de Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) om de situatie van het huishouden in kaart te brengen, zowel bij aanmelding als na verloop van tijd (na 6 maanden, 9 maanden et cetera). De ZRM is een instrument waarmee professionals samen met het huishouden op 10 leefgebieden inventariseren in hoeverre men zelfredzaam is. Op ieder onderdeel wordt een score van 1 tot 5 gegeven, waarbij 5 staat voor volledig zelfredzaam en 1 voor volledig niet-zelfredzaam.

In figuur 3.4 zijn de gemiddelde scores van de eerste en tweede meting grafisch weergegeven. Duidelijk zichtbaar is dat de gemiddelde score op de gebieden netwerk, participatie, inkomen, dagbesteding en huisvesting verbetert. De overall ZRM-score verbetert van 3,3 naar 3,6.

Figuur 3.4. ZRM-scores huishoudens in de caseload, eerste en tweede meting (halverwege traject)

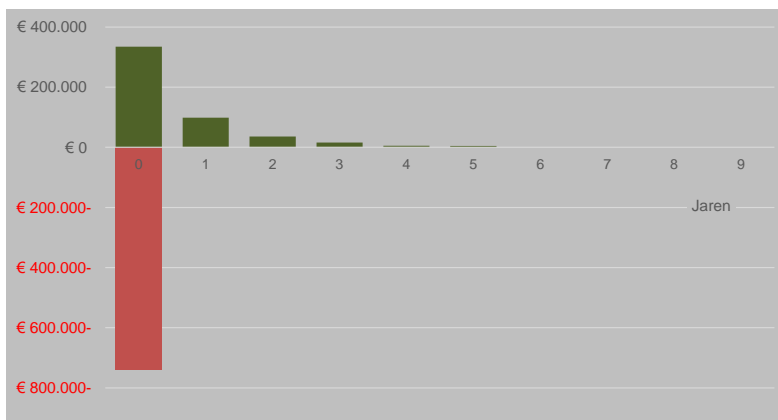
Bron: bewonersbestand Eropaf

⁶ De scores van de Zelfredzaamheidsmatrix worden in principe voor alle huishoudens ingevuld. Alleen de cases waarin dat daadwerkelijk is gebeurd, zijn meegenomen.

3.2. Resultaten MKBA

In een MKBA worden alle kosten en baten weergegeven als netto contante waarde. Toekomstige geldstromen worden, via de discontovoet, vertaald in euro's van vandaag. Gedachte erachter is dat mensen een voorkeur hebben voor een euro vandaag boven een euro volgend jaar. Een euro kan immers vandaag op de bank worden gezet en is dan volgend jaar uitgegroeid tot een euro plus rente. In voorliggende MKBA zijn aldus alle kosten en baten van één jaar Eropaf-aanpak (2013) uitgezet in de tijd en vervolgens vertaald naar euro's van vandaag en opgeteld⁷.

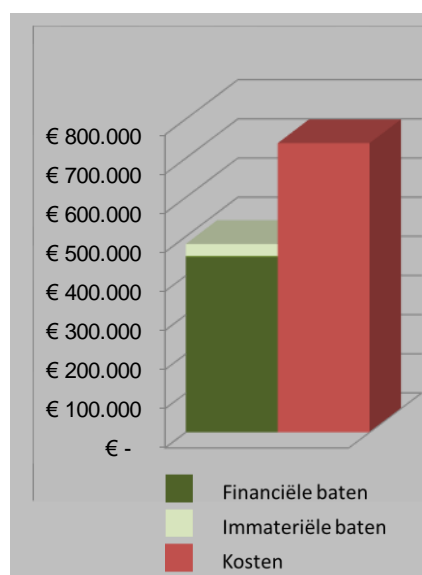

3.2.1. Maatschappelijke kosten en baten

Uit de Maatschappelijke Kosten Baten Analyse blijkt dat de Eropaf-aanpak (nog) geen positief maatschappelijk saldo oplevert⁸. De financiële kosten-batenverhouding is kleiner dan 1. Dat wil zeggen dat iedere geïnvesteerde euro minder dan 1 euro oplevert. Wanneer de *immateriële* effecten (lichtgroen) - vermindering overlast en onveiligheid en een toename van de kwaliteit van leven van de huishoudens - worden meegenomen, resulteert nog steeds een negatieve kosten-batenverhouding van 0,60.

Tabel 3.5. MKBA van 1 jaar Eropaf (NCW x €1.000)

KOSTEN	NCW
Totale kosten	€ 738.600
1 Kosten nieuwe aanpak	€ 443.000
2 Eenmalige (frictie)kosten	€ -
3 Kosten agv extra inzetten zorg	€ 295.600
BATEN	
Totale baten	€ 481.000
1 Besparing organisatiekosten	€ 334.500
a Nieuw voor Oud	€ 334.500
b Minder trajecten a.g.v. substitutie	€ -
2 Toename effectiviteit trajecten	€ 16.600
3 Voorkomen (escalatie)kosten	€ 99.700
4 Immateriele baten	€ 30.200
a Toename kwaliteit van leven	€ 26.700
b Reductie overlast en onveiligheid	€ 3.500
Saldo (baten minus kosten)	€ 257.600-
Financieel K-B-verhouding	0,60
Maatschappelijk K-B-verhouding	0,65

Bron: LPBL MKBA Eropaf o.b.v. dossieranalyse Eropaf met een inschatting van de voorkomen escalaties

⁷ Conform de landelijke richtlijnen hanteren we hierbij een reële discontovoet van 2,5% plus een risico-opslag van 3%.

⁸ Zie de methodologische bijlage voor een toelichting op de manier waarop in een MBKA kosten en baten worden uitgezet in de tijd en netto contant gemaakt.

3.2.2. Toelichting op de kosten

1. De kosten van de nieuwe aanpak bestaan hoofdzakelijk uit de kosten van de Eropaf-coaches. Het team bestaat uit 7 coaches en 1 coördinator, samen ruim 6 fte. In de kosten per fte zijn huisvesting en overige overhead meegenomen. Dit komt neer op gemiddeld € 71.000 per fte per jaar. De totale kosten zijn € 443.000 voor één jaar. Het Eropaf-team is grotendeels nieuw voor oud gefinancierd. Een klein deel, ongeveer 25 procent, is additioneel gefinancierd, uit het programma 'Buurten met Uitzicht'. De disciplines in het team zijn maatschappelijk werk, jongerenwerk, ouderenwerk, opbouw/vrijwilligerswerk en armoedeondersteuning. Per augustus 2013 is ook de discipline Wonen toegevoegd aan het team in de vorm van een incassomedewerker. Dit is echter nog niet meegenomen in deze analyse, zie ook doorkijk.

Een aandachtspunt bij de kosten is de caseload van het Eropaf-team. Deze is ongeveer 30 huishoudens per fte per jaar en daarmee erg laag. Vergelijkbare aanpakken elders hanteren een caseload van 40 tot 50 per fte per jaar voor niet-zelfredzame multiprobleem huishoudens, 150 per fte per jaar voor zelfredzame multiprobleem huishoudens en 600 per fte per jaar voor huishoudens met enkelvoudige problematiek.

2. Uit de kostengegevens die aangeleverd zijn blijkt dat bij de opstart van het project geen sprake is geweest van substantiële opstart- en frictiekosten.
3. Tot slot worden er extra kosten gemaakt:
 - a. voor 'nieuw gevonden' huishoudens. Door de outreachende inzet van het 'Eropaf'-team worden interventies ingezet in huishoudens waar nu geen actieve interventies zijn. Uit de dossieranalyse volgt dat ongeveer 60 procent van de huishoudens 'nieuw' is. Dat wil zeggen dat in deze huishoudens voor de komst van de Eropaf-coaches geen professionele hulp aanwezig was. In een jaar resulteren de nieuwe gevonden huishoudens in een stijging van de interventiekosten, met ongeveer € 180.000 (naar schatting 60 interventies per jaar extra). De ervaring in andere steden toont echter wel aan dat het percentage 'nieuw gevonden' in de loop van de tijd afneemt. Dit is ook de verwachting voor Capelle wanneer de coaches meer op basis van signalen en minder (alleen) op basis van huisbezoeken zullen handelen (zie ook aanbevelingen hoofdstuk 4). Wanneer het percentage nieuw gevonden afneemt naar 5 procent (zoals in de wijk Heechterp-Schieringen in Leeuwarden het geval was) verbetert het MKBA-saldo met € 125.000.
 - b. door het inzetten van extra trajecten. De ervaring in de afgelopen anderhalf jaar laat zien dat er netto niet minder maar meer trajecten worden ingezet (zie ook paragraaf 3.1. dossieronderzoek). Omgerekend naar één jaar komen er - bovenop de nieuw gevonden huishoudens - nog ongeveer 30 interventies bij (in totaal 90 extra interventies). De totale kosten hiervan zijn ruim € 115.000.

3.2.3. Toelichting op de baten

1. De aanpak leidt naast extra kosten tot *een besparing op organisatiekosten en (mogelijk) interventies*.
 - a. In de eerste plaats is de Eropaf-aanpak voor 75 procent gefinancierd volgens het 'nieuw-voor-oud' principe. Dat wil zeggen dat de werkzaamheden die de professionals in het team eerst uitvoerden komen te vervallen en worden vervangen door het generalistische werk aan de voorkant. Dat leidt tot een besparing in de kosten van de betrokken organisaties. Het gaat om € 330.000. Indien de komende jaren het 'Eropaf'-team voor 100 procent volgens het principe 'nieuw voor oud' gefinancierd zou worden, stijgt het MKBA-saldo met € 110.000.

Hierbij opgeteld is een kleine baat van € 2.000 voor de vermindering in coördinatietijd. Het afstemmen met professionals die niet in het team vertegenwoordigd zijn wordt minder naarmate het team meer integraal opereert en meer zelf oppakt (zie ook volgende post).

- b. Een tweede besparing is *mogelijk* wanneer de Eropaf-coaches meer zelf oplossen en de eigen kracht van huishoudens en hun netwerk beter worden benut. Zowel bij nieuw gevonden huishoudens (nieuwe cases) als bij huishoudens die bij aanvang van het project al professionele hulp kregen (bestaande cases) is de substitutie van professionele trajecten echter nog niet zichtbaar geworden. Hier is in het vervolg van het project winst te behalen.
2. *De effectiviteit van de hulpverlening* in kwetsbare huishoudens neemt toe doordat deze niet los wordt ingezet. De Eropaf-coaches beschouwen het huishouden en alle leefgebieden in samenhang. In de praktijk is de samenstelling van het team echter nog niet breed vertegenwoordigd. Op dit moment ontbreken de domeinen of expertise: GGZ (volwassenen), jeugdzorg, zorg, bijvoorbeeld in de vorm van een wijkverpleegkundige, wonen en sociale zaken (bemiddeling naar werk). De *extra* effectiviteit (boven op de huidige effectiviteit van de verschillende aangeboden trajecten) schatten we daarom in als verwaarloosbaar. De baat die hier gerekend wordt komt voort uit het aanbieden van *nieuwe* trajecten (met de huidige effectiviteit)⁹.
- Twee andere potentiële baten die in de toekomst - bij een integraal team - mogelijk optreden zijn:
- a. *De activering van mensen*. In soortgelijke aanpakken zien we dat het lukt om door gesprekken en het uit de weg helpen van belemmeringen bewoners een stap te laten zetten op de participatieladder. In sommige gevallen zelfs van een uitkering naar werk. Vaak is dit wel een tijdelijk (activerings)effect en is het te zien als 'achterstallig onderhoud' van de sociale dienst¹⁰. Desondanks is dit een belangrijke baat en zeer bepalend voor de uitkomst van de MKBA.
 - b. *Betere ontwikkelingskansen van kinderen*. Een verbeterde gezinssituatie en zaken als huiswerkbegeleiding, mentoren et cetera betekenen voor kinderen vaak meer kansen, betere schoolprestaties en naar verwachting minder schooluitval. Ieder kind, dat een startkwalificatie haalt, komt overeen met een maatschappelijke baat van ongeveer € 70.000 NCW. Het grootste deel (circa € 60.000) zijn baten op lange termijn, het moment dat dit kind de arbeidsmarkt betreedt. De baten zijn opgebouwd uit een grotere kans op hoger loon en een lagere kans op een uitkering, alternatieve scholing en criminaliteit.
3. *Het voorkomen van escalatie* is een belangrijke doelstelling van het Eropaf-team. Onderstaande tabel met de gemiddelde zorgconsumptie per type huishouden laat ook duidelijk zien dat het voorkomen van huishoudens die 'afglijden' en/of het uitstellen van dure zorg voor ouderen loont.

⁹ Voor schuldhulpverlening betekent dit bijvoorbeeld dat uitgegaan wordt van landelijke slagingspercentages die aangeven dat ongeveer 45% van de huishoudens in een schuldhulpverleningstraject na 6 maanden financieel stabiel is⁹. Overigens hebben we op verschillende plekken gezien dat wanneer schulden in samenhang met overige problematiek wordt aangepakt het succespercentage met 15 tot 20 procent kan verbeteren.

¹⁰ Dit effect is waargenomen bij vergelijkbare aanpakken, zie b.v. LPBL, MKBA 8-stratenaanpak Pendrecht en MKBA 'Achter de Voordeur' JES-gebied Veenendaal

Figuur 3.6. Gemiddelde zorgconsumptie per type huishouden

	Gezinnen	Ouderen	Overige hh
Geen probleem of ev	€ 4.000	€ 7.000	€ 3.000
Multi	€ 14.000	€ 9.000	€ 21.000
Niet zelfredzaam	€ 16.000	€ 10.000	€ 17.000
Top	€ 130.000	€ 55.000	€ 33.000

Bron: LPBL o.b.v. deskresearch consumptiegegevens zorg & welzijn, ZVW, werk & inkomen en jeugd

Op dit moment is het nog te vroeg om hierover op basis van effectmeting uitspraken te doen. Wanneer we een voorzichtige doorkijk maken op basis van ervaringen elders, resulteert slechts een relatief kleine baat van € 100.000 (bij een voorkomen escalatie van 3%). De reden hiervoor ligt in de lage caseload (28 huishoudens per fte) in combinatie met het relatief groot aantal huishoudens met enkelvoudige problematiek in de aanpak (circa 50 procent).

4. Tot slot zijn er *immateriële baten*.

- a. De kwaliteit van leven neemt toe, enerzijds door een stijging van het aantal huishoudens dat financieel stabiel is (ongeveer 3 huishoudens *extra* per jaar), anderzijds doordat mensen via participatie en vrijwilligerswerk een zinvolle dagbesteding krijgen (ongeveer 2 huishoudens per jaar). Om deze baat in euro's uit te drukken wordt gerekend met zogenaamde gewonnen levensjaren¹¹: De afname van financiële stress of de gewonnen zinvolle dagbesteding staat omgerekend gelijk aan ongeveer 1,4 gewonnen gezond levensjaar. De ondergrens voor een gewonnen levensjaar is € 20.000¹².
- b. Daarnaast heeft de aanwezigheid van het Eropaf-team en de voorkomen escalaties een positief effect op de overlast en onveiligheid. Een verbeterde buurt levert niet direct geld op. Toch is het mogelijk om deze waarde in euro's uit te drukken. Huizenprijzen zijn daarvoor als indicator een veelgebruikte manier. Mensen zijn immers bereid meer te betalen voor wonen in een veilige buurt dan in een onveilige. Ook hiervoor geldt dat doordat het aantal voorkomen esclaties laag is ook deze immateriële baat gering is.

3.3. Verdelingseffecten van de aanpak na 2 jaar

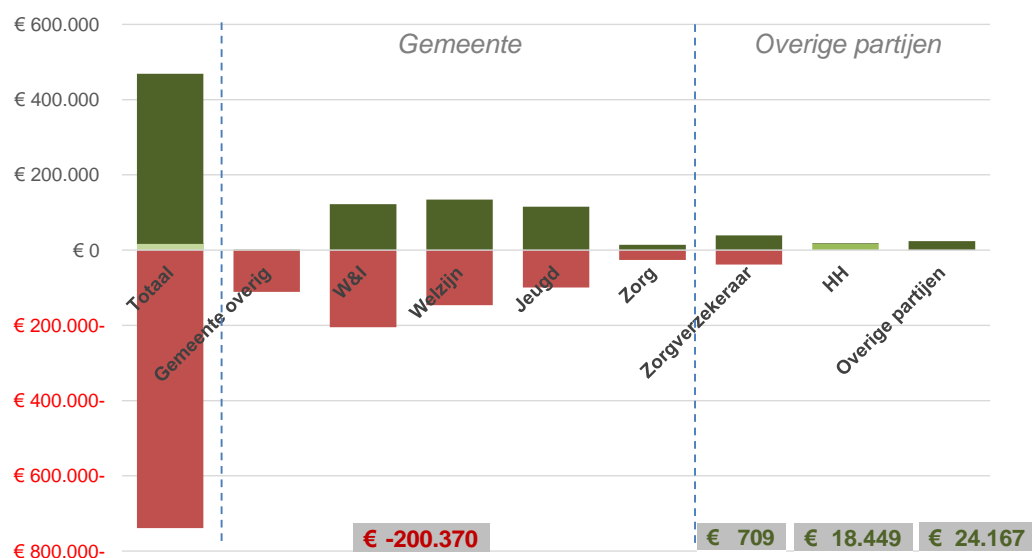
Niet alleen het totale saldo is belangrijk, maar ook de verdeling van de kosten en baten over de verschillende betrokken partijen. Figuur 3.7 laat deze verdeling zien. Het geeft de kosten en baten in termen van *nominale* kasstromen na 2 jaar. Een deel van de baten - met name de voorkomen kosten van escalatie - valt pas een paar jaar ná de interventie en wordt ook dan pas in de gemeentebegroting zichtbaar (zie ook figuur aan het begin van paragraaf 3.2). Om deze reden zijn de eerder gepresenteerde MKBA-resultaten weer 'terug vertaald' naar kasstromen per jaar. Hierdoor wordt duidelijk of en hoe de aanpak bij kan dragen aan de opgave voor de gemeente.

¹¹ Zie ook www.RIVM.nl: ziektelastmodellen

¹² In veel MKBA's wordt ook gerekend met € 100.000. De baten van kwaliteit van leven zijn in dat geval 5 keer zo groot.

Figuur 3.7. verdelingseffecten per geldstroom*¹³

Bron: LPBL MKBA Eropaf o.b.v. dossieranalyse Eropaf met een inschatting van de voorkomen escalaties

Uit het figuur blijkt dat de gemeente op dit moment per saldo meer investeert dan dat het terugverdient. Met name de afdeling werk en inkomen investeert stevig in de aanpak. Dit komt voornamelijk door het groot aantal nieuwe (extra) trajecten. Ook de zorgverzekeraar investeert in de aanpak maar daartegenover staat voorkomen of uitgestelde dure zorg.

De betrokken huishoudens profiteren uiteraard wel, zowel financieel als immaterieel, in de vorm van gewonnen kwaliteit van leven. Ook de overige partijen, het Rijk, corporatie, nutsbedrijven, werkgevers en politie/justitie, hebben baat bij de aanpak. Het Rijk door de voorkomen kosten intramuraal (en in zeer beperkte mate de uitkeringen). De corporatie heeft een hele kleine baat door de verbeterde veiligheid in de buurt en de voorkomen ontruiming.

Het volgende hoofdstuk geeft handvatten om de aanpak met name voor de gemeente te verbeteren.

¹³ Jeugd bestaat uit provinciale jeugdzorg, jeugdzorg+, jeugd GGZ en AWBZ-jeugd.

4. Conclusie en lessen voor de toekomst

4.1. Conclusie

Uit de Maatschappelijke Kosten Baten Analyse blijkt dat de Eropaf-aanpak (nog) geen positief maatschappelijk saldo oplevert. De financiële kosten-batenverhouding is kleiner dan 1. Dat wil zeggen dat iedere geïnvesteerde euro minder dan 1 euro oplevert. Wanneer de *immateriële* effecten (lichtgroen) - vermindering overlast en onveiligheid en een toename van de kwaliteit van leven van de huishoudens - worden meegenomen, resulteert nog steeds een negatieve kosten-batenverhouding van 0,60. Met name de gemeente investeert nu stevig in de aanpak. Dit komt voornamelijk door het groot aantal *nieuwe* trajecten (circa 90 trajecten per jaar) in combinatie met:

1. de lage winst uit *extra* effectiviteit van de trajecten;
2. het beperkt aantal voorkomen escalaties.

De *extra* effectiviteit (boven op de huidige effectiviteit van de verschillende aangeboden trajecten) is zeer klein doordat het Eropaf-team in zijn huidige samenstelling geen brede vertegenwoordiging kent. Op dit moment ontbreken de domeinen of expertises: GGZ (volwassenen), jeugdzorg, zorg, bijvoorbeeld in de vorm van een wijkverpleegkundige, en sociale zaken (bemiddeling naar werk).

Over het effect op de voorkomen escalaties zijn nog geen harde uitspraken te doen. Echter bij een doorkijk op basis van ervaringen elders (3% voorkomen escalaties) resulteert slechts een relatief kleine baat. De reden hiervoor ligt in het beperkte aantal huishoudens in de aanpak met multiproblematiek (circa 50 procent).

4.2. Lessen voor de toekomst

In de analyse hebben we teruggekeken. Op basis hiervan komen wij tot de volgende aandachtspunten en kansen om het project in de toekomst te verbeteren:

Vergroten van het aantal huishoudens met multiproblematiek in de aanpak

Het huis aan huis aanbellen is arbeidsintensief en houdt het risico in zich dat de caseload een doorsnee wordt van de wijkpopulatie. In het geval van een wijk of blok met een hoge concentratie aan meervoudige problemen kan dit een effectieve vindstrategie zijn. Uit de doelgroepanalyse blijkt dat in de buurten Hoven/Wiekslag en de Hoeken de concentratie wel hoger is dan gemiddeld in Capelle aan de IJssel maar niet zodanig dat deze vindstrategie (voor de hele buurt) effectief is. Ons advies is om aan te sluiten bij netwerken in de wijk, zoals scholen, sociaal wijkteam, sociale dienst, corporatie, huisartsen etc. En op huisbezoek te gaan bij melding en signalering door deze professionals.

Daarnaast is meer massa nodig. Het gaat enerzijds om het vergroten van de caseload. Anderzijds gaat het om het selecteren van juist die huishoudens waar interventies noodzakelijk zijn. De Eropaf-coaches moeten getraind worden om niet alles op te pakken dat voorhanden komt, maar als het kan 'op de handen te gaan zitten'. Samengevat betekent dit efficiënt (slim) vinden, vergroten van de caseload en meer selecteren.

Terughoudendheid met doorverwijzen naar professionele zorg

Een risico van een outreachende aanpak als Eropaf is een toename van de professionele hulpverlening. Dit wordt ook zichtbaar in de ervaringen in Hoven/Wiekslag en de Hoeken. Hoewel de coaches zelf veel tijd hebben en er gewerkt wordt met vrijwilligers, zijn er ook veel nieuwe trajecten in de huishoudens gekomen. De uitdaging is om in de toekomst de professionele interventies zo klein mogelijk te houden, zo veel mogelijk eigen kracht te mobiliseren en met inzet van vrijwilligers problemen op te lossen. De MKBA kan verder verbeteren als dit ook wordt gerealiseerd in huishoudens waar al professionele hulp aanwezig is.

Meer disciplines in de samenstelling van het team

Hoe integraler de teamsamenstelling hoe beter de coaches in staat zijn om de hulpverlening in de huishoudens niet los, maar in samenhang te zien en aan te pakken. De effectiviteit van de verschillende trajecten neemt hierdoor toe. Daarnaast neemt de overlegtijd met andere disciplines af. Dit betekent dat de huidige samenstelling van het team aangepast moet worden.

4.3. Potentie van de Eropaf-aanpak in kosten en baten

Wanneer we de aanbevelingen uit voorgaande paragraaf vertalen in kosten en baten kan het MKBA-saldo sterk verbeteren. Uitgangspunten zijn:

- Een gemiddelde caseload van 40 per fte per jaar voor niet-zelfredzame multiprobleem huishoudens, 150 per fte per jaar voor zelfredzame multiprobleem huishoudens en 600 per fte per jaar voor huishoudens met enkelvoudige problematiek.
- Het percentage nieuw gevonden huishoudens is na 2 jaar teruggebracht tot 10 procent.
- De substitutie, door eigen kracht en het oplossen binnen de caseload van het team, is vergelijkbaar met die op andere plekken¹⁴, namelijk 20 procent voor bestaande cases en 40 procent voor nieuwe cases. Het gaat om een afname van ruim 100 professionele trajecten.
- Het team bestaat uit professionals vanuit de disciplines Jeugdzorg, GGZ-volwassenen, Werk & inkomen/ Schulden, Welzijn/ Maatschappelijke dienstverlening en Zorg. De effectiviteit van schuldhulpverlening neemt toe met 10 procent en de schooluitval wordt verminderd met 1 procent.

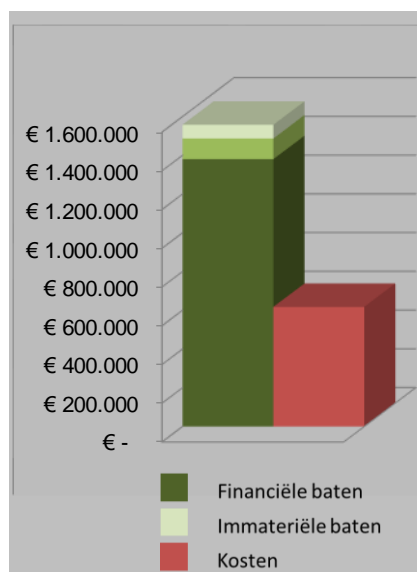
Het maatschappelijke kostenbatensaldo is in dat geval positief. De kosten-batenverhouding is 2,50. Dat wil zeggen dat iedere geïnvesteerde euro € 2,50 euro oplevert. Het is dus in potentie mogelijk om met eenzelfde inzet als in de huidige situatie (€ 443.000 voor kosten van de aanpak) een veel beter maatschappelijk resultaat te behalen. Tabel 4.1 toont de bijbehorende kosten en baten.

¹⁴ O.a. Leeuwarden, Veenendaal, Pendrecht en Amsterdam. Het frontlijnsteam in Heechterp-Schieringen, te beschouwen als een best-practice. Zie 'MKBA Frontlijnsteam Heechterp-Schieringen', LPBL 2012, met een substitutie van 70% bij nieuwe cases en 50% bij bestaande cases.

Tabel 4.1. Potentiële resultaten MKBA 1 jaar Eropaf (NCW x €1.000)

KOSTEN	NCW
Totale kosten	€ 617.400
1 Kosten nieuwe aanpak	€ 443.000
2 Eenmalige (frictie)kosten	€ -
3 Kosten agv extra inzetten zorg	€ 174.400
BATEN	
Totale baten	€ 1.557.500
1 Besparing organisatiekosten	€ 771.700
a Nieuw voor Oud	€ 395.600
b Minder trajecten a.g.v. substitutie	€ 376.100
2 Toename effectiviteit trajecten	€ 143.400
3 Voorkomen (escalatie)kosten	€ 571.700
4 Immateriele baten	€ 70.600
a Toename kwaliteit van leven	€ 48.400
b Reductie overlast en onveiligheid	€ 22.200
Saldo (baten minus kosten)	€ 940.100
Financieel K-B-verhouding	2,40
Maatschappelijk K-B-verhouding	2,50

Bron: LPBL MKBA Eropaf o.b.v. kengetallen elders

4.4. Handvatten voor registratie en monitoring

Tot slot biedt de MKBA ook een basis voor registratie en monitoring. We geven hier handvatten voor de informatie die input levert voor de MKBA (effectmeting). Voor een goede effectmeting zijn globaal de volgende gegevens nodig:

1. Situatie van het huishouden bij aanvang van het traject (denk aan: werk/inkomen, schulden, opvoedproblemen, ggz-problematiek etc) en aantal lopende trajecten bij aanvang;
2. Interventies die worden gepleegd door het team (denk aan: schrappen trajecten, toevoegen trajecten, interventie om uithuisplaatsing of huisuitzetting te voorkomen);
3. Situatie van het huishouden na verloop van tijd (6 maanden, 12 maanden, 18 maanden, dus ook ná afsluiting van de inzet gezinscoach) en aantal lopende trajecten na verloop van tijd.

Uiteraard dient er voor het bijhouden van de gegevens een manier te zijn om het gezin te identificeren: NAW gezinsleden, BSN, adres, geboortedata, naam coach, startdatum etc.

1a. Situatie van HH bij aanvang

Een instrument dat hierbij behulpzaam kan zijn is de Zelfredzaamheidsmatrix, die nu al door de gemeente Capelle gebruikt wordt. Het gaat om de volgende informatie:

- Inkomen: werk/bijstand/uwv. Armoede ja/nee
- Schulden: problematisch ja/nee
- Gezinsrelaties: (Vermoeden van) huiselijk geweld?
- Opvoeden: opvoedproblematiek? Onveilige situatie voor kinderen?
- Geestelijke gezondheid: GGZ-problematiek? Verslavingsproblematiek? Zo ja, welke gezinsleden en welk type?
- Fysieke gezondheid: roken, overgewicht, gehandicapt
- Sociaal netwerk: sterk, zwak, geen
- Dagbesteding: werk, vrijwilligerswerk, participatietraject, opleiding, geen

- Justitie: lopende trajecten?
- Overlast: veroorzaakt wel/geen overlast

1b. Lopende trajecten bij aanvang

Naast de situatie in de huishoudens gaat het om het bijhouden van de trajecten.

Type	omschrijving	aanbieder	duur	kosten
Uitkering				
Armoedeveroorziening				
Schuldhelpverlening				
GGZ				
Jeugd- en opvoedhulp				
OTS				
UHP				
Re-integratie				
Participatie / welzijn				
Maatschappelijk werk				
WMO				
AWBZ-begeleiding				
Inzet woco				
Politie/justitie				
Anders				

De praktijk leert wel dat het voor hulpverleners vaak lastig is om bovenstaande informatie systematisch te verzamelen. Voor effectmeting op wijkniveau kan ook worden overwogen om deze informatie op postcodeniveau te verzamelen en te monitoren. Zie bijlage voor een overzicht.

2. Interventies generalistisch werker

- Schrappen van trajecten (type, aanbieder)
- Toevoegen van trajecten (type, aanbieder, na 6 mnd: wel/niet uitgevoerd)
- Inschakelen netwerk (wie gaat wat doen, wanneer)
- Interventies om huisuitzetting te voorkomen
- Interventies om uithuisplaatsing of OTS te voorkomen of anders te regelen (bijv inschakeling netwerk)

3. Situatie na verloop van tijd (herhaling van 0-meting na bijv 6, 12, 18 en 24 maanden)

Herhalen van stap 1 na verloop van tijd: de ZRM en het aantal trajecten (1-meting zie bijlage).

-0-0-0-

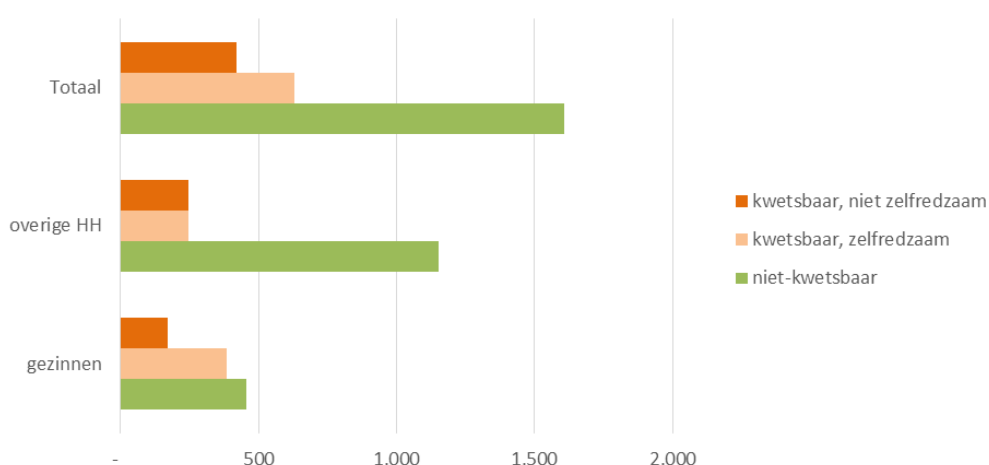

Bijlage I Doelgroepanalyse

De omvang van de doelgroep die is opgenomen in de Eropaf-aanpak is op basis van de statistische gegevens over de wijken en buurten van Capelle aan den IJssel ingeschat. Voor de analyse hanteren we de volgende groepen:

1. Niet kwetsbare huishoudens (groen),
2. Kwetsbare huishoudens maar zelfredzaam (licht oranje),
3. Kwetsbaar en niet-zelfredzaam (oranje),

Figuur I.1. Kwetsbare huishoudens in de Eropaf-buurten

Het percentage kwetsbare huishoudens in het gebied is ongeveer 50%, waarvan ongeveer een derde niet zelfredzaam is. Het totaal aandeel niet-zelfredzame huishoudens is daarmee ongeveer 17%, tegenover 14% in heel Capelle aan den IJssel. Dit laatste komt overeen met het landelijk gemiddelde.

Doelgroep naar zorgbehoefte

Niet alle kwetsbare huishoudens hebben in dezelfde mate behoefte aan ondersteuning. Om een kostenplaatje per type huishouden te kunnen maken hebben we, binnen bovengenoemde groepen, nog een indeling gemaakt naar type huishouden. Voor de huishoudens die (tijdelijk) de regie over hun leven kwijt zijn, maken we onderscheid in 4 elkaar-niet-overlappende groepen:

- *Risicogezinnen.* De risicogezinnen zijn minima-gezinnen, gezinnen waar tenminste een van de leden een psychiatrische aandoening heeft en/of waar LVB-problematiek voorkomt. Ongeveer 40% van deze groepen is niet of nauwelijks in staat om de (multi-)problemen zelf op te lossen. In deze gezinnen is vaak jeugdzorg aanwezig in de vorm van verplichte of vrijwillige jeugdbeschermingsmaatregelen (OTS) en/of jeugd- en opvoedhulp. Daarnaast zijn er ook nog veel overige trajecten, met name vanuit de sociale dienst en GGZ.
- *Huishoudens met een hoog risico op sociaal isolement.* Het grootste deel van de huishoudens in deze groep is alleenstaand en leeft van een minimuminkomen: bijstand, AOW, of een UWV-uitkering. Voor al deze huishoudens geldt dat er in eerste instantie geen zwaar psychische (GGZ) problemen zijn (deze huishoudens zitten in de 3e groep, zie hieronder). Het is een relatief onzichtbare groep, die veel zorg (kan gaan) consumeren. Ze zorgen niet direct voor veel in het oog springende

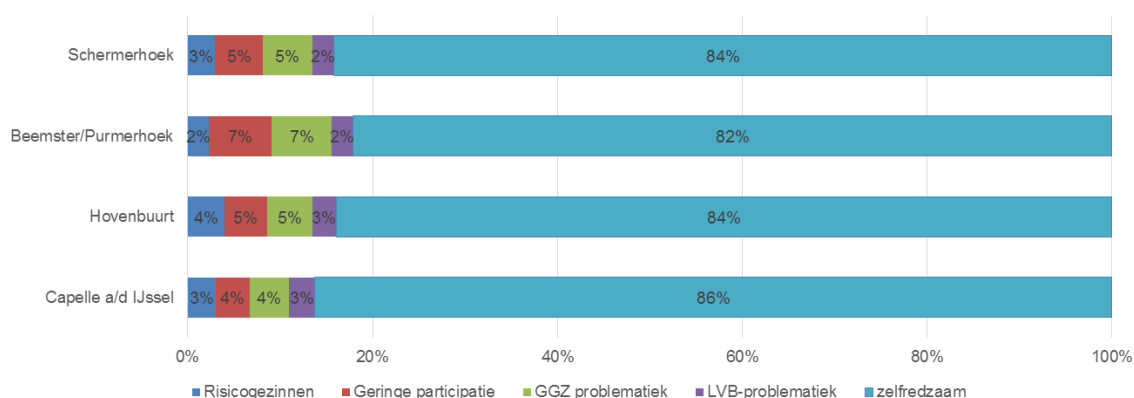

maatschappelijke kosten. De huishoudens hebben over het algemeen problemen met vaardigheden en dagbesteding.

- *Huishoudens zonder kinderen met GGZ-problematiek.* De brede groep met GGZ-problematiek is aanzienlijk: Voor de brede doelgroep zijn wij uitgegaan van onderzoek dat aangeeft dat 13 procent van de bevolking 'geestelijk ongezond' te noemen is¹⁵. Deze groep is slechts voor een deel in beeld bij de gemeente via de WMO. Vaak is sprake van gecombineerde problematiek (psychiatrische stoornis en financiële problemen, maar soms ook verslaving en/of een crimineel verleden). Cliënten zijn vaak niet in staat om regie te voeren over hun eigen leven. In de meerderheid gaat het bij deze groep om individuele begeleiding bij het aanbrengen van structuur en dagritme, ondersteuning bij administratie en financiële aangelegenheden en het voorkomen van terugval door bijvoorbeeld het controleren op medicijn-inname. Er is al jaren sprake van een stijgende hulpvraag binnen de GGZ.
- *Zwakbegaafden en verstandelijk beperkten zonder kinderen.* Onder verstandelijk gehandicapten zijn drie categorieën aan te geven: zwaar verstandelijk gehandicapten (ZVG) met een IQ lager dan 50, licht verstandelijk gehandicapt (LVG) met een IQ tussen 50 en 69 en zwakbegaafden met een IQ tussen 70 en 85. De omvang van de totale groep verstandelijk gehandicapten en zwakbegaafden met bijkomende problematiek is moeilijk in beeld te brengen. Schattingen op basis van een SCP-studie komen op ruim 1% van de bevolking, waarvan 50 procent als zelfredzaam te beschouwen is. De rest van de groep bestaat uit zwakbegaafden met bijkomende problemen. Overigens blijkt in de praktijk dat er een niet altijd herkende overlap is tussen deze groep en de GGZ-doelgroep. Schattingen van het Trimbos-instituut geven aan dat 10 tot 40 procent van de cliënten in de GGZ-sector zwakbegaafd of verstandelijk gehandicapt is. In de toekomst kan de groep zwakbegaafden met bijkomende problemen groter worden door de complexere eisen die de maatschappij stelt.

In onderstaande figuur is de verdeling over de verschillende type niet-zelfredzame huishoudens per buurt inzichtelijk gemaakt.

Figuur 1.2: Niet-zelfredzame huishoudens in Capelle aan den IJssel

¹⁵ Bron: CBS 2011, geestelijke ongezondheid in kaart

Bijlage II. Cockpit van het MKBA-model

Bijlage III. Overzicht trajecten voor monitoring

	WERK				COLLECTIEF		JEUGD						ZORG															
	Werk en inkomen				Welzijn (collectief)		Jeugd						WMO (Individueel)	MO	AWBZ	ZVW												
Gemiddelde kosten per traject	Uitkering LO	Armoedevorzieningen	Schuldhelp	Reintegratie	Activerende dagbesteding	Maatschappelijke dienstverlening	J&OH ambulans	Jeugd-GGZ ambulans	J&OH verblijf	AWBZ begeleiding	BLZ (OTS, JB etc)	Jeugdzorg +	Jeugd-GGZ intramuraal	Hulp Huishouden	Overig Wmo	Maatschappelijke opvang	AWBZ begeleiding	AWBZ verzorging	AWBZ verpleging en behandeling extra	Intramuraal AWBZ (muv Jeugd)	GGZ intramuraal	GGZ ambulans	ziekenhuiszorg directe doorverwijzing	huisartsenzorg	medicijnen			
Totaal budget per kolom																												
Totale productie (aantal trajecten)																												
Gezinnen																												
minima																												
niet-minima																												
Alleenstaand 65-																												
minima																												
niet-minima																												
Alleenstaand 65+																												
minima																												
niet-minima																												
Meerpersoons zonder kinderen																												
oudste 65-																												
minima																												
niet-minima																												
Meerpersoons zonder kinderen																												
oudste 65+																												
minima																												
niet-minima																												

Bijlage IV. Toelichting op de methode

Wat is een MKBA?

Een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) brengt op een systematische en samenhangende manier *alle* door een project veroorzaakte effecten in kaart en vergelijkt deze met de situatie waarin het project niet wordt uitgevoerd (het nulalternatief). De baten van het project worden net als de kosten uitgedrukt in euro's. Dit geldt ook voor de zaken die geen direct prijskaartje hebben, zoals geluidsoverlast, een mooi uitzicht of je veilig voelen. Als de baten vervolgens groter zijn dan de kosten, dan zorgt het project voor een toename van de maatschappelijke welvaart.

Een MKBA geeft de volgende inzichten:

- Welke positieve en negatieve effecten zijn er?
- Hoe verhouden de kosten zich tot de baten?
- Welke risico's en onzekerheden zijn er?
- Wie profiteert en wie betaalt?

In de praktijk zijn niet alle effecten geloofwaardig in euro's uit te drukken. In dat geval wordt gewerkt met PM-posten die in de afweging ook een volwaardige plek verdienen.

Voor het opstellen van een MKBA wordt een standaard stappenplan gevolgd. Deze volgt de in Nederland gangbare OEI-methodiek, die vanaf 1998 is ontwikkeld in opdracht van het ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Economische Zaken.¹⁶

Box Netto Contante Waarde

In een MKBA worden alle kosten en baten weergegeven als netto contante waarde. Toekomstige geldstromen worden, via de discontovoet, vertaald in euro's van vandaag. Gedachte erachter is dat mensen een voorkeur hebben voor een euro vandaag boven een euro volgend jaar. Een euro kan immers vandaag op de bank worden gezet en is dan volgend jaar uitgegroeid tot een euro plus rente. Volgens de MKBA-richtlijnen bestaat de reële discontovoet uit een risicovrije voet van 2,5%¹⁷, plus een risico-opslag, afhankelijk van de mate van onzekerheid. Hoe onzekerder de baten, hoe hoger de risico-opslag en hoe minder de baten in de toekomst meetellen. In voorliggende MKBA zijn aldus alle kosten en baten van 4 jaar 'Achter de voordeur' aanpak opgeteld en vertaald naar euro's van vandaag.

¹⁶ De kern van de methodiek is aanvankelijk vastgelegd in de zogeheten OEI-leidraad: Eijgenraam, Koopmans, *et. al.*, 2000: *Evaluatie van infrastructuurprojecten; leidraad voor kosten-batenanalyse, Deel I: Hoofdrapport & Deel II: Capita Selecta*. Gelijktijdig werd een aantal onderliggende deelstudies gepubliceerd. In latere jaren volgden meerdere aanvullingen op de leidraad.

¹⁷ Brief van de minister van Financiën, dd 8 maart 2007, kenmerk IRF 2007-0090 M.